

**ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ Β' ΤΑΞΗΣ
ΠΕΜΠΤΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2003
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

- A.** Γιατί δεν υπάρχει μεγαλύτερο κακό από την αναρχία αυτή και πόλεις καταστρέφει, αυτή και σπίτια αναστατώνει, αυτή σκορπά σε φυγή συμμαχικό στρατό, κάνει να σπάσει η παράταξη και να τραπεί σε άτακτη φυγή ο στρατός 675
απ' όσους πειθαρχούν (μένουν σταθεροί στη θέση τους) τους πιο πολλούς η πειθαρχία σώζει.
Γι' αυτό πρέπει να υπερασπίζεται κανείς τους νόμους και με κανέναν τρόπο δεν πρέπει να νικιέται ένας άντρας από μια γυναίκα,
γιατί είναι προτιμότερο να χάσουμε την εξουσία από έναν άντρα, εάν χρειαστεί
και έτσι δεν θα χαρακτηριστούμε κατώτεροι απ' τις γυναίκες.

B.

- 1.** Ο Κρέοντας με τη λέξη αναρχία εννοεί την ανυπακοή στους νόμους και επισημαίνει με έμφαση τις συνέπειες της αναρχίας. Χρησιμοποιώντας όρους της πολιτικής επιστήμης, κόσμος, κοσμουμένοις, άκοσμουντας απηχεί αντιλήψεις που διδάσκονταν και εφαρμόζονταν στην πολιτική ζωή. Η θεωρεία του θυμίζει τους πυθαγόρειους φιλοσόφους «μηδέν είναι μείζον κακόν αναρχίας». Οι αρχές που αναπτύσσει μαρτυρούν έναν εκπρόσωπο της αριστοκρατικής κοινωνίας και αντίληψης που αποδίδει μεγάλη σημασία στη γνώμη των άλλων και της ηρωικής εποχής που επιβάλλει την τιμωρία των εχθρών με κάθε τρόπο. Υπογραμμίζεται η συνέπεια προς τις αρχές και τις διακηρύξεις του και η αυταρχική διάθεση και νοοτροπία του. Είναι ο τύπος του άρχοντα που θεωρεί τους πολίτες τελείως εξαρτημένους από αυτόν. Αφήνει εμμέσως να φανεί πως θεωρεί τον εαυτό του χρηστό και δίκαιο και δεν κρύβει την απέχθειά του προς τους άκοσμους και απειθαρχους. Ως άρχοντας επιθυμεί πειθαρχία και καταδικάζει την αναρχία, αισθάνεται την ανάγκη να παραμείνει συνεπής στις αρχές του και να υποστηρίξει τις αποφάσεις του.
Ο χορός με την παρέμβασή του επιδοκιμάζει τα λόγια του Κρέοντα, όπως έκανε και προηγουμένως «νόμω γέ χρῆσθαι παντί πού γ' ἔνεστί σοι» (213), όταν του αναγνώρισε το δικαίωμα να αποφασίζει για όλους και για όλα. Δηλώνει τη

συμφωνία του για την πειθαρχία και τη συγκαλυμμένη αντίρρησή του για τις πράξεις του Κρέοντα σχετικά με το θέμα της απαγόρευσης της ταφής. Δεν εκφράζει φανερά την αντίθεσή του, αλλά τη διατυπώνει με υποθετικό τρόπο, γιατί αποφεύγει να συγκρουστεί άμεσα με τον άρχοντα της πόλης. Σέβεται το αξίωμά του και δεν επιθυμεί τη ρήξη στις σχέσεις τους. Άλλωστε μια ξεκάθαρη στάση του χορού δεν θα διατηρούσε έντονη την αγωνία και την ανησυχία των θεατών και η ρήξη του Αίμονα που ακολουθεί δεν θα έκανε εμφανή την αντίθεσή του με τον πατέρα του.

Η έλλειψη δημόσιας κριτικής υποδηλώνει το φόβο που προκαλεί η εξουσία του Κρέοντα: χαρακτηριστική εικόνα τυραννικού καθεστώτος, όπου η δημόσια κριτική γίνεται κρυφά και με ψιθύρους από φόβο. Από τις σχέσεις Κρέοντα Θηβαίων λείπει η αρχή της αμοιότροπης σχέσης ηγέτη και λαού. Αυτή η αρχή έρχεται σε αντίθεση με τον τρόπο άσκησης εξουσίας του Κρέοντα που είναι φορέας μιας απολυταρχικής αντίληψης και τυραννικής νοοτροπίας που θεωρεί πως σε μια πόλη ο λαός δεν μπορεί και δεν πρέπει να επιβάλλει την άποψή του στον άρχοντα. Ας θυμηθούμε το φόβο του φύλακα. Την αντίδραση της κοινής γνώμης στην απόφαση του Κρέοντα πληροφορείται ο Αίμονας που με μετριοφροσύνη του αντιτάσσει τους κινδύνους που θα διατρέξει αν δεν αλλάξει γνώμη.

Με δεδομένες τις δημοκρατικές αντιλήψεις του Αθηναϊκού κοινού καταλαβαίνουμε πως η αντίδρασή τους στα λεγόμενα του Κρέοντα είναι έντονη.

2. Ο Κρέοντας θεωρεί ταπεινωτικό για τον ανδρισμό του να υποκύψει σε μια γυναίκα. Χαρακτηριστική η καχυποψία του να βλέπει παντού συνωμοσίες. Διατυπώνει μια υποτιμητική έκφραση για τις γυναίκες. Ο τύραννος ομιλεί και για τις δυο αδελφές σαν να επρόκειτο να τον εκθρονίσουν. Η επανάληψη του δυνητικού αν δηλώνει συναισθηματική φόρτιση και ένταση. Στην εποχή του Σοφοκλή η κυριαρχία του πατριαρχικού δικαίου ήταν πραγματικότητα. Οι γυναίκες δεν είχαν θεσπισμένες ελευθερίες και δικαιώματα ίσα με τους άντρες. Ο Κρέοντας δείχνει το δεσποτικό και εγωιστικό χαρακτήρα του θεωρώντας ότι πλήττεται το κύρος του από μια γυναίκα, αν δεν κατορθώσει να επιβάλλει την γνώμη του. Ως άντρας νιώθει αρκετά έντονα το αντρικό φιλότιμο και δεν ανέχεται να πληγώνεται από μια γυναίκα. Το συμπέρασμα αποσκοπεί να πείσει τους πολίτες να είναι πειθήνιοι στους νόμους άρα σ' αυτόν μια και αυτός είναι η εξουσία.
3. Στους στίχους 681 – 682 ο χορός με την παρέμβασή του επιδοκιμάζει τα λόγια του Κρέοντα, όπως έκανε και προηγουμένως «είναι δικαίωμά σου να κάνεις χρήση όποιου νόμου θέλεις» (213), όταν του αναγνώρισε το δικαίωμα να αποφασίζει για όλους και για όλα. Δηλώνει τη συμφωνία του για την πειθαρχία και τη συγκαλυμμένη αντίρρησή του για τις πράξεις του Κρέοντα σχετικά με το θέμα της απαγόρευσης της ταφής. Δεν εκφράζει φανερά την αντίθεσή του, αλλά τη διατυπώνει με υποθετικό τρόπο, γιατί αποφεύγει να συγκρουστεί άμεσα με τον άρχοντα της πόλης. Σέβεται το αξίωμά του και δεν επιθυμεί τη ρήξη στις σχέσεις τους. Άλλωστε μια ξεκάθαρη στάση του χορού δεν θα διατηρούσε έντονη την

αγωνία και την ανησυχία των θεατών και η ρήση του Αίμονα που ακολουθεί δεν θα έκανε εμφανή την αντίθεσή του με τον πατέρα του.

Στους στίχους 207 – 216 ο Χορός δεν παίρνει θέση, δεν εγκρίνει, δεν καταδικάζει: απλώς κάνει μια διαπίστωση. Στην ουσία υπεκφεύγει. Ο τρόμος του φαίνεται στα λεγόμενά του «σ' ένα πιο νέο ανέθεσε το βάρος» και στην αποσαφήνιση του Κρέοντα υπαντά και πάλι με υπεκφυγή. Έτσι ο Χορός προτιμά να καλύψει σιωπηλά τον Κρέοντα, δεν του δίνει την αμέριστη συμπαράσταση αλλά την ανοχή του. Αυτό είναι σκόπιμο, καθώς η Αντιγόνη πρέπει να δράσει μόνη χωρίς τη συμπαράσταση του Χορού. Οι σχέσεις του Χορού με τον Κρέοντα δεν είναι ξεκαθαρισμένες. Σύμφωνα με μια άποψη ο Χορός υποτάσσεται και εγκρίνει κάθε ενέργεια του Κρέοντα σε σημείο να είναι υποχείριο του Κρέοντα. Κατά μια άλλη άποψη ο Χορός δρά, όπως επιβάλλουν οι περιστάσεις με κάποιο χαρακτήρα και συγκεκριμένα κίνητρα. Βέβαια αυτό δεν αποκλείει την προσαρμογή της στάσης του στους δραματικούς στόχους του ποιητή. Ο Χορός δείχνει απροθυμία και παθητικότητα, μια επιφυλακτικότητα προς τη τακτική του Κρέοντα, εν τούτοις υποτάσσεται στην εξουσία του.

- 4. Επεισόδια:** Είναι αντίστοιχα με τις σημερινές πράξεις και παρεμβάλλονται μεταξύ των χορικών. Ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός, γιατί αυτά αναπτύσσουν και προωθούν τη σκηνική δράση μέσα από τις συγκρούσεις των προσώπων. Ανήκουν στα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας και στο επικό στοιχείο.

Στάσιμο: Ανήκουν στα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας και στο λυρικό στοιχείο. Τα τραγουδούσε ο χορός όταν για είχε λάβει θέση στην ορχήστρα και τα συνόδευε με ορχηστρικές κινήσεις.

Μύθος: Ανήκει στα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας. Ως μίμηση πράξεως αποτελεί την ψυχή της τραγωδίας και σημαίνει την υπόθεση του έργου, το σενάριο. Τα θέματα των τραγικών μύθων τα αντλούσαν οι ποιητές κυρίως από τη μυθολογία και την ιστορία. Οι τρεις μεγάλοι μυθικοί κύκλοι – Θηβαϊκός, Αργοναυτικός, Τρωϊκός – έδιναν θέματα για να σχεδιάζουν οι ποιητές τη σκηνική δράση.

Ήθος: Ανήκει στα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας. Δηλώνει το χαρακτήρα του τραγικού ήρωα, τον ψυχικό του κόσμο, τις σκέψεις και τον τρόπο με τον οποίο αντιδρά σε κάθε περίπτωση.

Διάνοια: Ανήκει στα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας. Αποτελείται από τις ιδέες που διατυπώνουν τα πρόσωπα της τραγωδίας για τον κόσμο και τη ζωή, καθώς και τα επιχειρήματα με τα οποία τις υποστηρίζουν.

5. **ἀναρχίας:** ἄρχοντας, αρχομανία
ἀναστάτους: στατικός, διάστημα
τροπάς: τρόπαιο, ανατροπή
κεκλέμμεθα: κλοπή, κλοπιμαία
φύουσιν: φύση, ἔμφυτος
6. **ἄνδρός:** ἀνδρῶν
πάντων: παντὶ
ἐκπεσεῖν: ἐκπίπτειν
καλοῖμεθα: ἐκαλεῖτο
λέγεις: εἶπέ
7. **ἀναστάτους:** Κατηγορούμενο στο αντικείμενο οἴκου
χρόνω: δοτική του ποιητικού αιτίου
λέγειν: Αντικείμενο τῶ ρήματος δοκεῖς, ειδικό απαρέμφατο, ταυτοπροσωπία
ἄνθρώποις: Αντικείμενο στο ρήμα φύουσιν
ὀρθῶς: επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου

Επιμέλεια απαντήσεων:
Μπέκου Νατάσα - Φιλολόγος
Σκυριανού Μαίρη - Φιλολόγος
Φροντιστήριο "ΕΠΙΛΟΓΗ"
<http://www.epil.gr>